

quod contra delictorem principalem habebat, & fiduciidores,
168 Quinto tandem convenient D.D. omnes qui possunt alienare, posset etiam oppignorare, & hypothecare, qui plus est alienare, quam oppignorare, & hypothecare, cum alienatio sit rei distractio, oppignoratio autem sit tantum rei obligatio; non tamen est contra omnes, qui possunt oppignorare, & hypothecare, possunt alienare & ratio est, quia qui habet tantum iuri utendum, non habet ius alienandi, cum ius utendum non se extendat, nisi ad usum, non ad substantiam rei; cum tamen qui habet ius alienandi, habeat ius quoque oppignorandi, & hypothecandi, ut coulcat in usufructuario, qui & si rei substantiam distrahere nequit, ejus tamen usufructum oppignorando potest, ut definiatur L. 11 q. 5, i. s. t. s. de pignor. & L. posterior S. 3, f. qui potior. Ex quibus infurter nec pupillum propria bona oppignorare, vel hypothecare potest ab eo qui sibi tutoris auctoritate, nec filium familias bona profectio, vel adventitia absque consentientia patris, nec Religiosum bona Monasterii, vel propriam industria, ac labore acquisita abeque facultate sui Praediti, & ratione est, quia nullus ex his liberum habet potestatem de bonis dispendendi, quia ad oppignorandum, & hypothecandum necessaria est. Ita Amicus cum aliis disput. 33. sect. 3, apud quem plura de hoc contraactu videri possunt, que potius ad Juris plura pectant, quam ad Theologos,

DISPUTATIO SEXTA
DE OBLIGATIONIBUS
JUSTITIÆ DISTRIBUTIVÆ.

HACTENUS de justitia commutativa tracta-
vimus, & de obligationibus ex ea conser-
gentibus in humanis contractibus; nunc de ju-
stitia distributiva agendum est, quae est altera
species justitiae; & quia eius naturam sufficiunt expi-
cuimus l. 3. fent. disp. 7. qu. 8. ar. 2. solum restat hic
declarare obiectum, quo ex ea confurgunt, & via tamen
lii virtuti opposita, que peccata communis nomine *aceptio personarum* appellari solent, quia nimis omisitis motivis
propriis, que in iusta distributione attendi debent, que
sunt merita, alias respicit circumstantias personales omnime
no impertinentes, ut sanguinis coniunctionem, amicitiam,
benevolentiam, divitias, & alii huiusmodi, que attendi
non debent, & ideo accepit dicuntur personæ, non merita.
Quoniam vero talis peritonarum acceptio non tantum
contingere potest in participatione, & distributione bonorum,
vel onerum communis Republicæ, sed etiam in publicis
judicis a iudice ferendis; ideo de personarum acceptione in
utroque sensu hinc agendum est, & de obligationibus iusti-
tiae distributivæ in utroque casu.

QUÆSTIO PRIMA.

*D^r acceptio personarum in distributione bonorum, vel onerum
communium Republice.*

Quoniam loc. cit. diximus iustitiam distributivam intendere æquitatilim in subditis servari, tam in ordine ad participanda bona communia, quam in ordine ad subeunda communia onera, qualia sunt tributa, & gabelle, ac similia gravamina, in hac quæstione prius agendum est de distributione bonorum communium, tam temporali, quam spirituallim, & postea de tributis, & oneribus iustis imponendis.

ARTICULUS PRIMUS

*De distributione officiorum secularium, &
Ecclesiasticorum.*

³ Conveniunt omnes non posse absque peccato eligi ad aliquod officium personam indignum, hoc est, ineptam ad satisfaciendum obligationibus talis officii; & Principi tisferi eligendo dignum in concuso dignioris, quia primum quod magis dico conferendum effet propter malum ipsius meritum, alteri minus merenti conferetur, quod utique magis dico iniuriosum effet. Ex una doctrina prima sententia

fundamentum solvit negando consequentiam, quia absolute loquendo officia illa communia solum sic debent conferri, ut bene providetur Reipublica; ita ut nullum patiarum detrimentum, quem finem Republica consequitur per electionem di-

tum, quem nomen Republica conquisitum per electionem dicitur, neque enim officia alia communia sunt instituta pro pre-
mio subditorum, sed ex bene Republica gubernatur. Et hoc
modo etiam resolvit hanc difficultatem Card. de Lugo l. c. ubi
etiam ipse aferit, non obligari electores eligere digniores ad
alia officia, nisi quando propositis editiciis plures vocantur con-
currentes; insati enim caufo ex duplice capite tenentur electo-
res ad eligendum, hoc est, non solum ut communiciati pro-
videant de Ministro digno, & per obligationem erga communia-
tem, sed etiam ex obligatione erga concurrentes, quibus per
editia convocatis propositum est officium, ut praemium digni-
oribus tribuendum, ad quod non solum communiciatis bonum at-
tenditur, sed etiam singulorum merita, quia licet excedant in
aliquo id, quod ad tale officium requiriatur, debet tamen excessu
sunt considerari in ratione premii, ut majori virtuti majus
bonum correspondeat. Ita Lugo loc. c. num. 18.

Dices, electores in hujusmodi officiis distribuendis, non solum attendere debet quodrum ministrum dignum, qui periculis, & inconvenientibus communibus occurrere possit; sed etiam Ministrum, qui exacta, & exquisita diligenter sua posset, & publicas res in melius promovere, & periculis etiam, ac inconvenientibus minus ordinariis occurrere, quod nisi per electionem dignioris, & peritoris consequi posset. Respondetur cum Lugo, c. negando adiunctorum, nec talis obligatioullo sufficiens fundamento probari potest, etenim per se loquendo non apparet electores aliam omnino habere, sive unius sive fit, sive plures per suffragia eligentes, quam ut sufficienter de ministerio providant, ne ex electione Republica dannum aliquod patiatur absolute loquendo. Addit tamen praeditus Author, quod nos queque approbamus, esse obligationem dandi haec officia dignioribus regulariter, & magis frequenter non quidem propter ius, quod ipsi habent, sed propter incommode, & detrimenta gravia, que communiter oriuntur, si non ita regulariter dantur; haec enim regula debet in electionibus praecipuis haberi, ut ex electione talis ministeri non sequantur inconvenientia incommunicante, cui ex fidelitate, & justitia debet elector de ministeriis providebit aperte ad finem politicum communiantis conendum; hic autem finis melius, & certius habetur per electionem dignioris regulariter, & ut in pluribus, quam per electionem minorum dignorum.

per seccione in minus dignitatem.

6 Secunda difficultas est, an hac secularia officia licite vendi possint. Negant Joannes Medina, Adrianus, Angles, & ita etiam Lefsius sententia videtur; cum aliis qui fundamentum deducunt ex eo, quod modo dicebamus esse obligationem dandi hac officia dignioribus regulariter & ordinariè, propter incommoda, & detrimenta gravia, que communiter oriuntur, si non ita regulariter dentur; sicut haec autem inconvenientias & majora oriuntur, si vendantur, clarius enim fovetur studium accumulandi potius divitias ad dignitates, & officia aequalia, quam merita majora, & frequentius etiam erratur, dum putatur dignus, qui majus pretium obtinet, nam praemisso exstante. Affirmant ali magis communiter talia officia licite vendi, posse, quoties ex venditione corum non sit periculum, quod respubliques detrimentum patiat, ad quod per-

communi, & objectum est in justitia, ut nullius tributari, & bona communione servata proportione, alias nulla efficit virtus iustitiae distributiva, nec illius obligatio. Sed beneficia Ecclesiastica sunt bona quadam publica Ecclesie ad sustentandos idoneos Ministros; ergo ex natura rei debet continentia servata proportione dignitatis, & aptitudinis ad fervendum officium. Ita cum S. Thomas quia 63, art. 2. & qu. 185, art. 3, tenet Cajetanus, Antonius, Palatini, Sorris, Lefsius, Sanchez, Vasquez, Turrianus, Salonius, Caspensis, Sylvester, & alii summitez passim, & quamvis id præterea inferant, ut dixi, de beneficiis curam animarum annexam habentibus, probabilis tamen consentemper illae obligationem eligendi digniore, etiam in electione simplicis beneficii, quia re vera hanc fuit bona communia, ac proinde distribuita pro meritis. Sic etiam sentit ex nostris Vulpes dip. 10. t. 2.

cium evitandum dicunt in tali venditione aliquas condicōnes observare debet. Prima est, ut non vendatur nisi dignis. Secunda, ut hoc fiat ob aliquam Reipublicæ necessitatem, cui alter confuli commode non possit. Tertia, ut non vendatur prædicto excessivo, ut inducatur empator officio abutus, ad compendandum sibi pretium solutum. Quare tandem, ut hi officiales suis temporibus examinarentur, & visitarentur, ut coniter, an bene in suis officiis gerant; his enim servatis conditionibus non sequuntur inconvenientia ab opposita opinione ex tali venditione illata. Ita Cætaceianus, Navarros; Vazquez, Azorius, Corduba, Valentia, Sylvester, Salomón, Aragonius, Pontius ex nostris l. c. & ali plures, quos refer Card. de Lugo dip. 34. cit. sec. 3. facti probabile potest, cum talia officia secularia sunt res temporales, & pretio estimabiles. Et pro majori hujus opinionis securitate aut hanc regulam universalēm constituti posse, ut quoties omnibus penatis non æqualis, vel certè non graviora mala timetur Reipublica, ob venditionem officiorum, quam si non vendatur, venditione illicita non sit, concurrentibus aliis conditionibus jam affigatis ad impedienda mala. Quoties vero ex tali venditione malatimentum, prout frequenter timeri possit, venditione non sit licita; quando autem haec mala graviora timeri possint, vel non, aut spectare ad prudentialiam Principis discentium cum consilio virorum prudentium, ac Deum timentium, que quidem opinio his munita limitationibus priori est preferenda, & cum illa conciliari potest.

8 Secunda sententia negat obligationem sub mortali ad eligendum digniorem, nisi ex jurisdictione statuto, vel lege ad id electores adstringantur, vel nisi beneficio detur per concum, aut fit aliquid alla peculari circumstantia; unde afferit ex natura rei Ecclesiastica beneficia possit absque peccato dari dignis, omisitis dignioribus, & quoties ex hoc rationabiliter non timerit securitum dannum Ecclesie, aut animarum. Primum id probat ex fundamento superius adducto pro distributione officiorum secularium, quia omnino sufficiet, ut hi, quibus commititur distributio horum beneficiorum in bonum Ecclesie, & animarum, provideant, ne detrimentum, & periculum incurantur; cui obligationi sufficienter satisfacient eligendo dignos. Confirmatur, quia quando beneficium minister digno, & idoneo conferunt, non fit injury Ecclesie, qua redditus beneficii constituit ad suffuentiamem Ministriorum, debita enim qualitas est inter personam, que qualitates necessarias habet ad aliquod officium praestandum, & interfructus, & jus beneficii quod datur ad suffuentiamem Ministri tale officium praestantisne præterea fit injuria his, qui digniores, & aptiores fuit ad idem officium praestandum, nam licet majorem habeant aptitudinem, nullum tamen ius acquistum habent in tale beneficium; ergo nulla in injuria illi irrogatur, quamvis illis non conferatur. Denique probatur ex praxi, quia alia maxima pars dejectum que sunt Episcoporum, Cardinalium, & Curseorum efficit negotiorum mortalia, ut, nam eam vivore

128 Disp. VI. De Obligationibus Justitiae Distributivæ.

ullus eligens, aut præalentans, fidei sit Papa, fidei Rex, fidei Capitulum, fidei Episcoporum in conscientia sua affirmare, quod ipse putet eum, quem eligit, aut præalent, esse dignorem, aut tam dignum, quam omnes alii qui eligi possent. Ita tenet Glossa Hugo, Joannes, Andreas, Perinus, Rochus, Reginaldus, Diana, & Pontius ex nostris loc. c. & Fililius etiam fatetur hanc sententiam esse probabilem, & ita etiam sentit Amicus disp. 34. nu. 24. eo fundamento ductus, quod non est nova obligatio imponenda, ubi de ea non expresse constat, non confitat autem expresse, quod beneficiorum Ecclesiasticorum fundatores reliquerint sub onere illa distribuendi, non solum ut iusta si pendia laborantium, sed etiam ut virtus præmia eligendorum, igitur non est imponenda talis obligatio.

9 Tertia sententia veluti media aferit in Episcopatibus, & aliis equalibus, vel majoris momenti, semper sub mortali eligendum esse dignorem per se loquendo, & idem in aliis curis inferioribus; in simplicibus autem facilius posse excusari electores peccato mortali, dum tamen communiter digniores elegant. Ita præsentem Card. de Lugo disp. 35. sect. 2. quod etiam docentes plures ex Auctoress prime sententia, dum illam limitant, ut procedat solum in beneficiis habentibus curam animalium, non verò in sacerdotiis, sed etiam illis non fit superior, sed in suo ministerio maneat, poterit licet in tali casu alias eligi minus digni, quia hoc toti communiter utilius est.

10 Adhuc tamen prudentissime subdit hic doctissimus Auctor, quod quia periculum esse potest, ne paulatim langueant studia, si Magistri omnes, vel concionatores ea de causa exclaudant a Prælatibus, atque id subtili laborem docendi, vel concionandi fugient, ne iniurie reddantur ad munera superiores, & semper cogantur obediere junioribus præudentia necessaria est, ut hic etiam, si digniores aliqui sunt, aliquando Prælati sunt; & quando non debent tunc incipere a Prælatibus infiniti, sed aucti ad maiores. Sic enim legimus S. Bonaventuram, cum aucti adhuc doceret, nec unquam gubernasset, factum est fortius Ordinis Generalem. Postul enim hujusmodi homines brevi tempore compensare deficiunt experientia in gubernando, quia habent, cum pro majori capacitate, & doctrina, quia possunt, facultates possunt gubernandi artem in gradu eminenter comparare. Ita etudissime discutit Card. de Lugo loc. cit. ad collendos quarundam Religionum abutus, ubi Politici quidam Taciti Litterarum, ac studiis addicatis, ad dignitates, & regimina dicunt esse ineptos, quasi litteræ, & virtutes sint praecipua ad dignitates conseqüendas impedita; & apponit S. Bonaventura Seraphici Doctoris exemplum adductum, pauci inventiunt re ipsa sufficiens. Et hoc etiam ad alia beneficia inferiora a curam animalium habentia extendi debet, licet enim ad talia beneficia electi non sint pastores aed. Superiores, nem tantam habent auctoritatem pro morum reformatione, multum tamen nocere, vel juvare possunt, præfert illis in locis, ubi non est Episcopi residentia. In beneficiis vero simplicibus curam animalium non habentibus facilius potest elector a peccato excusari, qui semel, aut iterum dignorem omittit, dum tamen communiter dignorem eligat, quia periculum tantum malum non immittit, neque ex iis tantum Ecclesia bonum pendet ex beneficio curam animalium habentia, non tanta habent auctoritatem pro morum reformatione, in multum tamen nocere, vel juvare possunt, præfert illis in locis, ubi non est Episcopi residentia. In beneficiis vero simplicibus curam animalium non habentibus facilius potest elector a peccato excusari, qui semel, aut iterum dignorem eligat, quia si communiter, & frequenter eos prætermittit, non facile a culpa gravi excusari posset, quia redditus Ecclesiastici in hunc modum male expenduntur, & alii tali exemplo duci fieri digniores non curarent, ut ad hanc beneficia pervenire posset, atque ita brevi temporis intervallo ministris indigneis Ecclesia repleteret. Et hoc dicens modo facile opiniones extremitate conciliari possunt, nam Concil. Trident. pro prima opinione adductum de electione dignioris, loquitur expressè de Episcoporum electione, quæ doctrina etiam ad alia beneficia curata extendi debet ob eamdem rationem in ipsiis quoque militante servata proportione. Rationes vero secundum sententias in beneficiis simplicibus præfert locum habent, quia quando talia beneficia ministro falso digno, & idoneo conferuntur, nullæ sit Ecclesiæ iuria, & elector faciliter a peccato excusari potest omitendo dignorem, quia ex iis tantum Ecclesia bonum non pendet, quantum ex aliis curam animalium annexam habentibus.

10 Quarta difficultas est, An Regulares quoque teneantur eligere digniores ad prælaturas. Cujus quæstus resolutio propter quadam Religiones præfertur necessaria est, in quibus ignorantia dominatur, vel hypocritas, permitit enim Deus interdum in Religionibus hominem regnare hypocritam ad Religiosorum peccata punienda juxta illud Job. 34. *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi,* de quo gravi abusus plures diversarum Religionum Auctores vehementer conqueruntur, & præfertur Faber notit. 1. 4. *disp. 45. de Refut. c. 5. nu. 138.* ubi ait, quod Superiores Religionum, in quibus hic pollet abusus, literarii us multi, & quis statuerit, id est solam ad labores, ad dignitates natus, regima dicunt esse ineptos. Communis sententia docet apud eudem Card. de Lugo disp. cit. sect. 5. eadem esse obligationem eligendi digniores, in Prælatum regulari, perinde ac ad curam animalium, & ra-

Quæstio I. Articulus II.

mum in hoc saeculo regnare justitiam distributivam, non distributivam, ut ipsa experientia constat.

ARTICULUS SECUNDUS.

De justa distributione in imponendis tributis, & generibus.

13 Cum iustitia distributiva duo possima sint numerus, proportione bona communia, alterum distributore etiam cum debita proportione onera communia, quod possimum sit in exactione, & impositio tributorum, & gabellarum, que pro Republica sufficiuntur petuntur, postquam de primo actum est in precedenti articulo, nunc de secundo agendum est in presenti, nonne autem tributis, gabellis intelligitur omne illud, quod subdit, seu membrum Republicæ ad onera illius sufficienda ex obligatione contribuant, qua ratione haec contributiones tributa dicuntur, quia nimis tribuantur, vel contribuuntur ex obligatione, quod apostolus dicit, nam quod sponte, & sine necessitate singuli offerunt, non est propriæ tributum, ut autem patet quæ, & qualis sit iusta distributio in imponendis tributis, & oneribus, declarare sunt conditiones, quæ a Juris, & Casu non nisi signari solent ad iustum tributi impositionem.

14 Prima conditio est ut tributum imponatur ab eo, qui legitimam habet auctoritatem, tales autem sunt, qui in suo regimine Superiorum non agnoscunt in temporalibus, ut sunt Reges, Imperatores, & Republicæ perfectæ, cum enim huicmodo persona a populo autotitulatae accepiant, illiusque cura gerant, par est ut populo quoque vestigia exigant, & tributum ad sufficienciam fuit dignitatis, & status necessaria, & alii vero inferiores, ut pro Reges, Dukes, Marchiones vestigia, & tributum imponere nequeant ab illo superius confusus. Ita Leff. Molina, Suarez, Salas, Navarr., Valquez, Lugo, Bonac. Casp. & ali. DD. patim, & ita habent in cap. super quatuordam de verb. significat. Jam vero huiusmodi tributu exhibentes fuit legitima causa excommunicantur ipso facto in Bulla. Cense. Notat autem Pontius notit. 59. q. 2. hoc ita intelligendam est, ut illi polliant ea sic imponere, ut ab aliis impediti non possint, quo minus solvi debant; alii enim ex natura rei nihil obstat videtur, quo minus aliqui particularis Dominus alicui Regi, vel Principi subditus, vel aliqua Civitas tributus supra subditos imponere posse in ordine ad bonum communem Civitatis, vel ditionis, quod tamen a Principibus superioribus quibus subditur, revocari posset, & sic non possunt absoluere alia tributa imponere nequeant ab illo superius confusus. Ita Lugo disp. 35. cit. 25. & 26. nu. 6. ubi ait, loquendo ex natura rei non esse supra, aut contra potestatem habentis alium Superiorum posse imponere tributum, fuit contributio necessaria ad rectam executionem numeris suis communis, cuius conceduntur ita, nonne etiam media ad illum finem necessaria, & de facto tamen id ab his gubernatoribus fieri non posse, quia ipsum principi commissione, quia de facto Princeps supremi habet potestatem sibi referuantur, nec eam concedere sententia in ordinaria coëcutione potestatis gubernativa, nisi id exprimant.

15 Secunda tandem conditio ad iustum tributi impositionem necessaria est proportione tributum cum necessitate, vel causa, propter quam exigitur, quam proportionem ita declarat Card. de Lugo disp. 35. cit. 25. ut non sit maius malum: cui populus exponitur, & quod ex solutione talis tributi patitur, quam illud, quod timere possit, si ad eam necessitatem ita non contribueret. Neque enim boni Medici est, inquit Lugo, corpus sanguinis emittit utique ad deliquium extenuare, nisi in extrema vita periculoso, cu alter subveniri non potest, & experientia confit potestim, & opulentissimas Republicas nimis extensionibus, & oneribus sensim ita debilitas fuisse, ut in ultimam tandem ruinam pervenerit. Quod potissimum intervenire inquit, quando tota causa gravissimorum tributorum est sufficiere bella, quæ inter duos Principes geruntur, qui de jure legitime successio in eo Regno contendunt, & ille, qui possidet, a subditis incessanter substantiam extrahit, & funguntur in se Regno conseruet. Et quamvis hoc etiam licet fieri possit, si ille, cui ingressus prohibetur, infidelis est, vel hereticus, vel talis fabi cuius regimine timere possent subditis gravissima mala, quia in tali casu hoc necessarium est ad bonum commune tenuandum. Quando tamen nullum tale malum timeatur ex alterius ingressu, in modo speratur illum alium fortasse meliore effici pro communis bono; non est certum subditos in tali casu cum tanto suorum bonorum dispendio ad defensionem prioris teneri, quia publicus bonum preferendum est bono privato priori, quando privatum illud bonum in commune bonum non redundat non enim est regnum propter Regem, sed Rex propter regnum.

16 Controversia est inter Doctores, an sit iustum tributum, quod imponitur solvendum ex rebus, quæ communiter ad usum vite humana emuntur, ut ex pane, vino, oleo, carnis &c. Præmisa sententia negat, quia in his plus gravatur pauper, quam dives, & ex pauperibus ipsiæ magis pauper, qui scilicet plures habet filios, ad quos alendos plura emere coguntur; dives vero, & nobiles plura ex his habent ex suis possessionibus, absque eo quod emere cogantur, atque id nichil solvent, unde pauperes, qui emere cogantur, totum eorum tributorum pondus portant. Ita Hostiensis, Cajetanus, Angelus, Tabiena, Ledesma, & ali. Secunda sententia affirms, quia in horum tributorum impositione adhuc servatur æqualitas geometrica quantum fieri potest, quia licet pauperes cogantur emere, plu-

ta tamen emunt divites, & nobiles, una die, quam pauperes emant uno mense, propter maiorem familiam, quam habent, & propter laicorem viatum, quo utuntur, & idem per se, & regulariter loquendo magis gravator dives qui multo majorum familiam habere solet, & nunc pauperior, magis gravare, tamen id compensari potest per hoc, quod cum artifices, operari, & alii majori pretio sibi vatum comparare propter tributa solvenda ex illis rebus emptis, carius suas operas divitibus locare possumus pro rata sui gravitatis in lucrum, & viatu solitum sibi comparet, & hinc etiam sententia communior, quam tenet Sylvester, Navarrus, Molina, Valquez, Hugo, Suarez, Lefius, Turrianus, Reginaldus, Diana, Pontius ex nostris, & alii communiter. Quorum tamen peritiores addunt conandum esse, quantum fieri potest, ne tributa in rebus ad vitam necessariis, & communibus imponatur, & aquora ele, quando in rebus non necessariis, sed ad delitias, elegantias, & luxum spectantibus imponeatur, ut in pannis pretiosis, ferricis, valis argenteis, vinis, ac edulis pretiosis, & similibus, quae pauperibus non sunt communia, nec ad viatum humanum necessaria.

19 Ruris est difficultas de obligatione solventis tributa, & de peccato illi defraudentium; An scilicet, frandantes tributas, aut vestigialia peccant mortaliter, & ad restitutionem tenentur. Prima sententia negat, cuius fundamentum est, quia probabilitate creditur imponens gabellam non habere animum obligandi in conscientia, sed tantum ad penam, quando quis captus, & condemnatus fuerit. Hoc enim vestigialia regulariter imponatur per statutum nullum continens verbum preceptivum, sed tantum per verbis ordinatio, ut quis, scilicet, folvat vestigialia sub tali pena, ex quo loquendo modo non videtur lex aliud intendere nisi penam in casu non solutionis. Ita Henricus, Angelus, Navarrus, Castr. Beja Pontius ex nostris, Emmanuel Sa, & alii summits verbo Gabella. Secunda sententia communior, & probabilior affirmat gabellam justè imponitam sub mortali, & ad restitutionem, & colligitur aperite ex illis verbis Christi Matth. 22. Redire que sunt Caesaris Cœsari, & que sunt Dei Deo, & ad Roman. 13. Cui tributum, tributum, & ratio est, quia tributum non debetur, ut pena, ut ait prima sententia, sed ut stipedium iure naturæ Principi debitum ad suum statum, & bonum sustinendum, quantitas vero debet patto, vel lege taxari, qua legi postea tributum iure naturæ Principi debetur, quod confirmatur exemplo decimatum, que Ministeris Ecclesiæ in conscientia, debentur, cum ex lege naturæ fideles nemini stipendi debant ad eorum sustentationem. Ita Covar. Cajet. Molina, Medina, Sotus, Lefius, Azorius, Tabiena, Sanchez, Lefedius, Hugo, Capensis, Stephanus à S. Gregorio, Faber ex nostris, & alii passim.

20 Sed adhuc dubium est, an hac obligatio solvendi tributa sit talis, ut gabella etiam non petita ab exactoribus fit solvenda, & bona investita illi sponte presentari debent, ut solvatur. Negant aliqui dicentes neminem obligari ad gabellam solutionem, nisi ab exactoribus exigatur, & petatur, dummodo qui merces advehit non occulet eas, nec fraude utratur ne exactores in cognitione earum devenerint, sed illi imputandum ipsi gabellam cōductoris, qui debitum diligenter non adhibuerint eas a publice traueantibus pterent. Ita Soto, Azorius, Capensis, Tabiena, Henriquez, Sanchez, Corbuda, plures alii. Immo aliqui dicunt etiam illos, qui confuso occultant merces, ne ab exactoribus tributum exigatur, non peccare, nec teneri illud solvere, donec petatur. Ita Pontius, ex nostris disp. 52. cit. 2. cum quibundam alii, quod nec etiam improbabile putat Capensis disp. 2. cit. sef. &c. Alii vero est, quod affirmant gabellam etiam non petita esse omnino solvendam, quia iam ex lege Principis adveniens merces debet illam summam certam Principi; ergo sive conductor gabellam can petat, sive non petat, tenetur ad illam solvendam. Ita Faber noster disp. 40. cit. cap. 1. nu. 26. cum Covarruvia, & alii. Principis dicendi modus mihi probabili videtur, illos nimis, qui bona fide sine fraude, & solo merces suis in absencia exactorum vendunt, vel ex uno loco in alium traueant palam, & per rectum iter, non peccare mortaliter, nec ad restitutionem tene ri, si tributum, non solvunt, etiamque exactor ex causa onerosa locationis gabellam accipiat; quia nimis durum effet, ut subdit teneat exactorem inquirere, vel expectare, ut exactores interrogent, & exigant, hoc enim tributum talis est esse natura, ut non debetur, nisi petatur, adhuc tamen verum est, quod ait Lefius, Bonacina, Salas, Stephanus à S. Gregorio, & alii obseruant esse locorum confuditinum, quod est optimus legum, & voluntatis Principis interpres, & sicut onus gabellæ justè potuit a Principi instituti, ita etiam potuit justè imponi omnis aperiendi, & manifestandi exactoribus ea, quae adevolu-

tur. Et ita etiam tenet ex nostris Rubeus disp. 25, de Gabelli sef. 1. Qui Doctores etiam advertunt quod quando mercator est dubius de iustitia vestigialis impositi, & dubitatione proposita, & cum viris doctis, & probis collata adhuc ex quo dubius remaneat, in tali casu non tenetur solvere in conscientia, quia subditus est possessor sue libertatis, & immunitatis a vestigialibus, in dubio autem melius est conditio possidentis, de quo plura vide apud Card. de Lugo disp. 26. cit. sef. 6.

21 Denique ut aliquid dicamus de personis privatis à solutio ne gabellæ exemptis, certum est quod annes, tam Ecclesiæ, quam Ecclesiasticas personas, ac eorum bona est à solutione gabellarum exempta a Principibus secularibus impositarum ut habetur in cap. Non minus cap. Adversus de Inmanic. Ecclesiast. & cap. Quaenam de censibus in 6. & L. Presbyteros C. de Episcopis, & Clericis, & in Bula Cenæ excoim. 18. ex quibus constat hanc immunitatem non solum quadam bona Ecclesiastica intelligendam esse, sed etiam quod patrimonialis, sermo enim est ibi de bonis Ecclesiasticis abesse ultra limitatione. Et sub nomine Ecclesiasticorum veniente omnes Clerici, & Religiosi, & non solum Clerici maiores ordinibus insigniti, verum etiam minoribus iniciati, aut prima tonsura, factum si cum habitu incedant, & tonante Clericis, & interventi divinis, aut beneficio Ecclesiasticum habent iuxta Trident. decretum sef. 23. cap. 6. nisi alibi ex privilegio Pontificis aliud habere respetu Clericorum in facris Ordinibus non existentium, hoc enim potuit a Pontifice concedi in aliquibus locis ob Clericorum conditionem, & ne Principes deciperent in suis tributis. Quo autem iure hoc exempti Ecclesiæ, & Ecclesiastici competat certum est de facto competenter ad minus iure humano canonico, civili, ut ex iuriibus allegatis sint constat, & aero etiam competat iure divino, dissentient Doctores, aliqui enim intendunt competere tantum iure humano, & alii vero etiam iure divino, quod est communis Canonistarum sententia, quod videtur expresse tradi a Bonifacio VIII. in dicto cap. quamquam de censibus, dum ait quod Ecclesia, & Ecclesiastica persona, ac res ipsarum non solum iure humano, quinimum & divino à scularium personam exalationibus sunt immunitates, & sicut etiam aper te inuitur in Trid. sef. 25. cap. 20. dum dicitur Ecclesia & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicii functionibus constitutam esse.

Q U A S T I O S E C U N D A .

De obligationibus justitiae ad publica judicia, spéculatibus.

22 Q uoniam personarum acceptio, ut dictum est ab inicio hujus disp. non tantum in partitione, & distributione bonorum, vel onerum communium Reipublicæ contingere potest, sed etiam in publicis iudicis ferendis. Ita Judex non secundum merita causæ iudicium exercet, sed idem post explicata alia munera justitiae distributiva, consequenter de obligationibus iudicis in publicis iudicis agendum est, & aliarum personarum, quae in eis interveniunt, ut sunt acculatores, testes, rei, Advocati, Notarii, & similes.

A R T I C U L U S P R I M U S .

De obligationibus Judicis.

P lura personarum genera, ut dicebamus, in iudicio publico intervenire solent, ut docet Aelius, part. quæp. 40. & alii communiter, quædam dicuntur persona principales, quia ad substantiam iudicis sunt necessaria, nempe Judex, Actor & Reus, ut habetur in cap. foris de verbis significat, aliae vero dicuntur exactoria, ut Testes, Procurator, vel Advocatus, Tabellio, sive Notarius. In hoc itaque articulo de obligationibus Judicis agendum est, & convenienter Doctores quatuor principiū esse cōditiones ad hoc requiras, ut quis officio Judicis recte fungatur, de quibus agit D. Thomas qu. 67. ar. 1. & seqq.

23 Prima conditio est, ut habeat legitimam iudicandi potestatem, quæ quadrupliciter potest, sicut ordinaria, quæ competit ipsi ratione officii, ut Pontifex habet in omnes Christianos, Rex in suis subditos, & similes, quæ ex dignitate, sicut officio iurisdictionis habent, ita quod d' ex tali officio, vel dignitate ei competit iurisdictione. Altera est delegata, sicut ex commissione ordinarii, ut legatus Papæ, vel alii similes, unde Judex delegatus, seu commissarius dicitur, qui ex commissione aliquis supre-

Superioris iudicis iurisdictionem habet, & hic potest esse Judget specialis ad alias, scilicet, certas causas particulas deputatus; vel generalis ad omnes litiges, & causas in aliquo loco, vel Provincia judicandas. Tertia est arbitria, qualis est ejus, qui ex consensu partium in Judicem eligitur, & obligant sub pena stare illius sententia, qui etiam dicitur Judget compromissarius, non tamen habet auctoritatem publicam & licet possit sua sententia ligare, non tamen potest cogere ad eam implementam, ut docet D. Thomas quæp. 67. cit. art. 1. ad 2. Quartæ deinde est accessoria, quam quis habet in eum, qui licet sibi subditus non sit, delictum tamen intra limites iuris jurisdictionis committit, & in tali casu iurisdictionem in eum acquirit ratione delicti committi in eis territorio, ut habeat cap. postulati, & cap. final. de foro competenti. Itaque qui abque legitima potestate aliquo ex modis se in officium Judicis ingreditur, mortaliter peccat, & ad restitutionem danni tenetur, si quod ex illius illegitima potestate usurpatio sequatur, ut notat Toletus cum pluribus aliis lib. 5. c. 56. quæ autem differunt, & quotplex veretur inter Judicem ordinatum, & delegatum videri potest apud Fabrum. 4. 54. c. 2.

24 Secunda conditio est, ut Judget sufficiens scientiam habeat, & judicet secundum veritatem, quæ illi iurisdictio tam in generali per leges divinas, & humanas, quas indicito optime callere debet, quam in particulari per instrumenta telles, aliaque similia documenta, ex quibus juvari potest ad probationes inducas curritur, ut possit carum investigate defectum. Et ratio hujus conditionis est manifesta, quia non minus tenetur Judget ad bonam fidei munieris administrationem, quam Medicus, Chirurgus, & alii similes; illi autem debent habere sufficientem peritiam, quæ ad bene, & utiliter sua ministeria exercenda requiritur, quam si non habent, ab his officiis abstineat, & tenetur ergo idem de Judgetibus dicendum est, unde si ob eorum ignorantiam aliquod notabile deterritum ligabitur accidet, & probata est purè positive humana; lex vero obligatio in foro conscientia ad judicandum de rebus secundum veritatem à parte rei sibi nota naturalis est, & divisa; sed lex inferior neminem potest contraria Superiore obli gare; ergo nullus Judget potest licet judicare sine gravissimo peccato contraria veritatem sibi notam secundum falsum allegata, & probata, ut enim bene discutit Vulpes l. c. lex obligans Judicem ad judicandum secundum allegata, & probata est purè positive humana; lex vero obligatio in foro conscientia ad judicandum de rebus secundum veritatem à parte rei sibi nota naturalis est, & divisa; An judget tenetur condemnare reum, qui per telles legitimis probatur reus criminis, quem Judex privata scientia certò fecit esse innocentem. Et in primis convenienter eum Judicem teneri omnia tentare media, & omnem adhibere diligentiam ad illum resumere, & tenetur ergo idem de Judgetibus secundum allegata, & probata est purè positive humana; lex vero obligatio in foro conscientia ad judicandum de rebus secundum veritatem à parte rei sibi nota naturalis est, & divisa; sed lex inferior neminem potest contraria Superiore obli gare; ergo nullus Judget potest licet judicare sine gravissimo peccato contraria veritatem sibi notam secundum falsum allegata, & probata. Nec urgunt fundamentum secundum sententia, quod Judget sufficeret personam publicam, & ideo ut debet notitia publica, quæ habetur per allegata, & probata. Quamvis enim judget per persona publica, negatur tamen ipsum ut debere publica notitia, quæ in conscientia licet esse falsam, cum tanto innocentis detrimento, quem privata notitia novit esse talem. Regula tenetur illa generalis, quod Judget tenetur judicare secundum allegata, & probata, servanda est; ut ait Vulpes, quando Judget est omnino ignorans facti, & in eodem casu currat pariter regula Deuteronom. à Christo confirmata in Evangelio, In ore duorum, vel trium has omne verbum. In casu igitur profecto, quod Judget certo sciat reum criminis convicatum per telles revera innocentem, sicut inferior, tenetur de necessitate salutis causam ad Superiorum transmittere judicandam, certiorum illum faciens de falsa testium depositione. Si fuerit supremus, poterit reum revera innocentem, & ut talen sibi notum de potestate absoluta absolvere modo jam explicato; quod si igitur populi tumultus, & scandalus, debet de necessitate salutis iudicium à lebidecare, & ad nutum populi illud alteri committere, dicens cum Pilato. A cipio cum vot. & secundum legem vestram judicare.

25 In quo controversy tres sunt sententiae duæ extremæ, & una media. Prima sententia absolute negat unquam licere Judget proferre sententiam contraria eum, quem certò fecit esse innocentem; secundum est, quia repugnat iuri naturæ & divino innocentem directe occidere, quia hoc est intrinsecus malum, & Exod. 23. præcipitur Insom: Et justus non occides, ergo quodcumque sciat esse innocentem, peccatum erit eis occidere; quia in allato cau adhuc directe occidetur innocentem & ejus mors intenderetur ad servandum juris positivi ordinem.

Conformat, quia iure naturæ distinet Judget judicare debet secundum allegata, & probata, ut veritas servetur, & in judecando non erretur ergo quando Judget certus est se errare, & veritatem non servare, judecando secundum allegata, & probata, contra vitam innocentis non debet secundum allegata, & probata, judecando illum faciens de falsa testium depositione. Si fuerit supremus, poterit reum revera innocentem, & ut talen sibi notum de potestate absoluta absolvere modo jam explicato; quod si igitur populi tumultus, & scandalus, debet de necessitate salutis iudicium à lebidecare, & ad nutum populi illud alteri committere, dicens cum Pilato. A cipio cum vot. & secundum legem vestram judicare.

26 Quaræ, An potest Judget est contraria condemnare illum, quem certo scit esse reum criminis, licet non comprobetur per telles, vel alias legitimas probationes. Quamvis de hoc quoque variis modis dicendi, cum communiori tamen dicendum est Judget interiore non posse, & ratio est, quia Judget inferior auctoritatem non habet derogandi legibus Superioris, sed juris ordinem servare tenetur, ordo autem juris est, ut non condemnetur, qui secundum allegata, & probata constat esse innocentem. Si vero sit Judget supremus, ut Rex, vel Princeps absolutus potest facere ad impedendum malum grave quo posset ex vita ipsius Reipublicæ imminere, qui bonum Reipublicæ debet præferri vita ipsius, qui nocumentum notabile ei inferret. Extrâ tamen calum eum ordinari, & per se loquendo non potest illum condemnare, quoties crimen omnino secreta est, & probari non potest, & ratio est, quia ius defensionis rei, & probatio testium competit reo ex iure naturæ; unde videtur Deum ipsum contraria Adalat non præculisse sententiam nisi prius vocatum, & auditum, & defensum. Cum ergo Princeps in iure naturæ dispensare non possit dicendum est non posse nocentem occidere probatum per telles innocentem, sed ilium occidendo mortaliter peccare, & ad restitutionem obligari, Ita Arragonius, Navarrus, Clavis regia, Lefius, Bonacina Lugo, Pontius, & alii communiter.

I 2 18 Ter.